

JOSEP MASSOT
Barcelona

La literatura catalana ja disposa d'una nova història general que renova la fins ara clàssica de Martí de Riquer, Antoni Comas i Joaquim Molas (arribava fins al 1988), que al seu torn havia posat al dia la història de Jordi Rubió i Balaguer publicada en castellà als anys quaranta. El projecte, iniciat el 2008 per Enciclopèdia Catalana, va ser encarregat a Àlex Broch, que ha coordinat un equip de 67 filòlegs. Ara apareix el primer dels vuit volums, dedicat a l'edat mitjana i coordinat per Lola Badia. La magnitud del projecte i la crisi han fet que necessités el suport de l'editorial Barcino i de l'Ajuntament de Barcelona.

L'obra, que Broch assenyala com una obra col·lectiva, sistematitza novetats decisives i integra el resultat de trenta anys de recerques dels filòlegs catalans de totes les tendències i universitats. Una de les novetats principals és enterrar de forma definitiva l'esquema que va iniciar Milà i Fontanals i va programar Antoni Rubió i Lluch en establir tres grans períodes: plenitud o època nacional, decadència i renaixença. Un model de la historiografia nacionalista de matriu romàntica que, malgrat que Jordi Rubió, Joaquim Molas, el 1961, i Antoni Comas, el 1978, consideraven superat, encara impregnava la monumental història de l'editorial Ariel. Els estudis de

La nova 'Història de la literatura catalana' en vuit volums renova la fins ara clàssica de Martí de Riquer, Comas i Molas

Ni Decadència ni Renaixença

recció és comuna en la mentalitat dels segles XVIII i XIX d'altres àmbits lingüístics (Itàlia, Portugal...), però el problema català és aquella Santa Continuitat de la qual parlava D'Ors, el llast que sempre s'ha atribuït a la literatura catalana. "Després de la invenció de la impremta els costos es van disparar, hi va haver menys llibres i també hi va incidir el mercat escàs. Però es van continuar publicant llibres en català. Després del desastre del 1714, desapareix el Consell de Cent, comença la decadència política i això fa oblidar que hi havia gent que continuava escrivint; és veritat que Antoni de Campmany escrivia en castellà perquè creia que el català era una llengua morta per a la república de les lletres i volia construir una idea de pàtria espanyola. Tanmateix, els investigadors no deixen de retrobar textos catalans. Ara s'acaba de descobrir Vicenç Albertí. El que passa és que Guimerà, Oller o Verdaguer no els coneixien. Van existir, però al XIX s'havien oblidat les baules que donaven continuïtat a la tradició literària catalana". I la qüestió de la qualitat dels autors? "Hi ha Vicent Garcia i Fontanella i el teatre de Joan Ramis, a l'altura d'Alfieri", respon Broch. Altres filòlegs afirmen que aquella frase d'Aribau sobre la "vergonyosa decadència de la catalana faula" és una crítica al vallfognisme més popular i un desig de distanciar-se dels precedents per establir una nova estètica. No obstant això, filòlegs com Rossich reconeixen que l'adopció de models castellans va

ARXIU

Revisions. Verdaguer, figura de l'anomenada Renaixença, terme que els filòlegs ja fa anys que han eliminat com a concepte que marca un període literari. Gabriel Ferrater i Baltasar Porcel seran els últims autors amb capítol propi en la nova història, dirigida per Àlex Broch

afectar la vitalitat creativa de les lletres catalanes.

El primer volum, ja a les llibreries, inclou la primera part de l'edat mitjana. Actualitza els estudis sobre Ramon Llull, aporta novetats sobre la influència de les novel·les artúriques, reinterpreta els cançoners trobadorescos, dona notícia de traduccions fins fa poc desconegudes, contextualitza els autors amb la resta de literatures de l'època i dona una nova visió sobre el plurilingüisme de la societat medieval: "La cort i la cancelleria parlaven català, no tenien aquesta visió d'ara de la llengua com a identitat. Es parlava hebreu, toscà, aragonès, occità, llatí, francès, castellà, sard...". L'àrab va quedar desconnectat de la tradició escrita des del XIII.

Lola Badia s'encarrega de coordinar els textos sobre la literatura medieval fins al segle XV; Josep Solervicens, del renaixement a la il·lustració; Enric Cassany i Josep M. Diumenge, del XIX; Jordi Castellanos, i després de la seva mort, Jordi Marrugat, del modernisme al 1952, i Àlex Broch, des del realisme històric fins a la postmodernitat, l'any 2010. L'últim dels vuit volums està previst que aparegui "d'aquí tres anys".●

les universitats de Barcelona i de Girona i en nombrosos escrits, com els d'Albert Rossich i Enric Cassany (*Panorama crític de la literatura catalana*), Enric Bou (*Nou diccionari 62 de la literatura catalana*), Antoni Lluc-Ferrer, Pep Valsalobre, Josep Solervicens, Eulàlia Miralles, Joan-Lluís Marfany, Josep Vicent Escartí i August Rafanell, entre d'altres, ja deixaven de parlar de la contraposició decadència/renaixença i utilitzaven la terminologia internacional: renaixement, barroc, il·lustració, romanticisme, naturalisme, simbolisme, contextualitzant la literatura catalana entre les altres literatures occidentals. L'acadèmia catalana

Ferrater i Porcel

■ Cada època tindrà un apartat amb "dotze autors assignats", expressió utilitzada per evitar el terme polèmic de canón. Pere Ballart farà el de poesia i Xavier Pla, el de novel·la, sense que el tinguin encara definit. Segons Broch, no hi ha caigudes espectaculars en l'apreciació dels autors (Pedrolo ocupa menys espai, Cabré en surt reforçat). Gabriel Ferrater i Baltasar Porcel tindran capítol pro-

pi. L'obra, que arriba fins al 2010, dona valor al llibre científic, al teatre i als llibres de memòries. Enric Balaguer, encarregat de la part memorialística, ja té consensuada la llista dels dotze autors: Eugeni Xammar, Josep M. Castellet, Feliu Formosa, Pere Gimferrer, Claudi Ametlla, Avel·lí Artís-Gener, Víctor Alba, Manuel Ibáñez Escofet, Valentí Puig, Miquel Pairóli, Enric Sòria i Guillem Simó.

l'ha enterrat fa anys, però en els discursos polítics, en l'exposició del Ramon Llull a la fira de Frankfurt o en manuals populars, com la Viquipèdia, el terme continua viu. Com si la literatura catalana fos una invenció del XIX amb arrels medievals.

"Les paraules decadència o renaixença es continuaran fent servir, esclar, però insistir en aquesta oposició ja no té sentit i alterar amb una nova mirada els valors de la seqüència històrica que fins ara explicava els orígens de la contemporaneïtat en la nostra història literària també revaloritza, fixa i aclareix millor el segle XIX", afirma Broch.

La dicotomia caiguda/resur-